

De Europese projecten

'Bescherming van de Friese IJsselmeerkust' en 'Kwelderplan Friesland Buitendijks'

Ultsje Hosper

De provinciale vereniging voor natuurbescherming in Friesland, It Fryske Gea, heeft tweemaal van de Europese financieringsinstrumenten voor de bescherming van vogelsoorten en habitats gebruik gemaakt. Het eerste project 'Bescherming van de Friese IJsselmeerkust' (projectnummer 4) betrof de afkoop van jachtrechten in de Warkumerwaard (fig. 1). Dit project viel onder de verordening ACE (Communautaire acties voor het milieu) en werd in 1989 afgerond. Het tweede project 'Kwelderplan Friesland Buitendijks' (projectnummer 11) maakt deel uit van Life I, is momenteel in uitvoering en dient op 31 december 1998 te worden afgerond.

Bescherming Friese IJsselmeerkust

In 1984 werd It Fryske Gea door het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur gewezen op de mogelijkheden van financiële steun uit het Europese fonds Communautaire Acties voor het Milieu. Dit financieringsinstrument 'ACE-biotopen' werd in 1984 ingesteld, met als doel een financiële bijdrage te leveren aan de bescherming van vogelsoorten in het kader van de Vogelrichtlijn in de verschillende landen van de Europese Gemeenschap.

De eerste aanvraag van It Fryske Gea, direct al in 1984, werd afgewezen op grond van de verwachte, beperkte invloed op de bescherming van vogels.

Een nieuwe, veel uitvoerigere aanvraag werd in 1985 ingediend. Deze aanvraag werd begeleid door het Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer van het ministerie van Landbouw en Visserij in Friesland. In juli 1986 werd dit project 'Bescherming van de Friese IJsselmeerkust' (nr. 4) door de Europese Commissie gehonoreerd.

Dit project bestond uit de onderdelen 'afkoop van de jacht in de Warkumerwaard', 'bouw van een vogelwaarnemingshut op de Koaiwaard met een toegangspad' en 'de controle op het plankzeilen langs de kust'. De totale kosten werden geraamd op 136.000 ECU; de Europese Gemeenschap zegde een maximale bijdrage van 50% toe, dus 68.000 ECU (ca f 155.000).

Ten behoeve van de controle op het plankzeilen werd een rubberboot aangeschaft. Deze boot wordt ingezet in de meest kwetsbare gebieden zoals de Steile Bank, Mokkebank, Warkumerwaard, Koaiwaard en Makkumer Súd- en Noardwaard (fig. 1). Tevens werd een groot aantal surf-waarschuwborden aangeschaft, waarmee de grens tussen het natuurgebied en het recreatiegebied langs de Friese IJsselmeerkust wordt gemarkeerd. Deze borden worden 's zomers aangebracht en 's winters in verband met storm en ijsgang weer verwijderd. Surf-folders ondersteunen deze afbakening van de natuurgebieden; de surf-folders worden uitgedeeld bij recreatievoorzieningen langs de Friese IJsselmeerkust.

Aan de Piamergeul, tussen de Koaiwaard en de Makkumer Súdwaard, werd een vogelwaarnemingshut geplaatst. Tevens werd na de aankoop van een oeverzone een wandelroute ingericht, van Piaam naar de betreffende vogelkijkhut. Langs de Warkumerwaard waren 12 jachtpercelen uitgezet en voor de jacht verhuurd. Hier werd waterwildjacht uitgeoefend in percelen van ca 10 ha, vanuit een jachthut. De jachthutten waren in de grond ingegraven en met hout verstevigd. Daarom werd deze jacht ook wel 'kistjacht' genoemd. Al vanaf het begin van de zeventiger jaren trachtte It Fryske Gea een eind te maken aan deze kistjacht, in verband met de enorme versterking op pleisterende en trekkende vogels. Het kwam op bepaalde dagen in de herfst voor dat vanuit deze kisten als 'mitrailleursnests' op bijna 'alles' geschoten werd wat langskwam. Niets herinnerde op zulke dagen aan eventuele zorg voor de enorme vogelrijkdom van de Friese IJsselmeerkust. It Fryske Gea probeerde deze jachtpercelen te huren en dan de jacht niet uit te geven. Dit lukte vanaf 1975 met drie jachtpercelen. Voor de eventuele beëindiging van jacht langs de Friese IJsselmeerkust diende de jacht langs de Warkumerwaard te worden beëindigd. Het gebied is eigendom van de Dienst der Domeinen en in erfpacht uitgegeven aan de gemeente Nije-

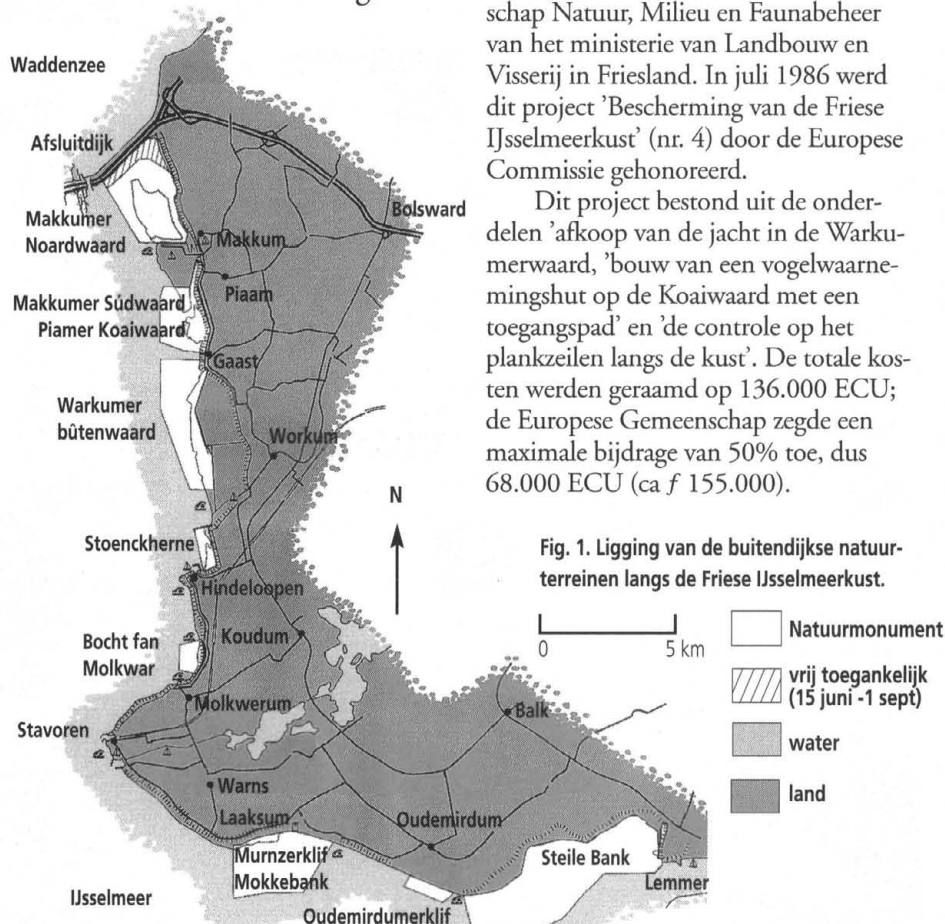

Fig. 1. Ligging van de buitendijkse natuurgebieden langs de Friese IJsselmeerkust.

Overzicht over de zomer-
polders met drinkdobben
en kwelders van Friesland
Buitendijks. Van dit
gebied met een totale
oppervlakte van 4000 ha,
verdeeld in 1000 ha
zomerpolders, 1000 ha
kwelders en 2000 ha slik-

velden, wordt het particu-
liere eigendom ter grootte
van 1800 ha aangekocht
met 50% subsidie uit het
Europese Life-fonds. De
Europese Gemeenschap
heeft hiervoor een bij-
drage van 4,135 miljoen
ECU (f 9 miljoen) uit het

Life I fonds beschikbaar
gesteld. Tot midden 1998
is 1000 ha door It Fryske
Gea aangekocht en zal
in 1999 de eerste proef-
verkweldering van een
zomerpolder ter grootte
van 120 ha plaatsvinden
(foto: B. Klazenga).

furd, die daarmee jachthouder was. De gemeente overwoog de jacht te beëindigen op voorwaarde dat de gemeenteraad hiermee zou instemmen en de jachthuursom zou worden afgekocht (gekapitaliseerd voor tien maal de totale jachthuursom). In een emotionele en zeer bewogen vergadering besloot de gemeenteraad met de afkoop in te stemmen. De jacht werd in 1989 door It Fryske Gea afgekocht en in 1992, na afloop van de jachthuursperiode, werd de jacht daadwerkelijk beëindigd.

Kwelderplan Friesland Buitendijks

In 1991 werd It Fryske Gea door Ecosystems uit Brussel gewezen op het overgangsprogramma ACNAT en het nieuwe financieel instrument Life van de Europese Gemeenschap. In samenwerking met het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in Friesland, de Provincie Friesland en in overleg met Ecosystems Brussel werd de projectaanvraag 'Kwelderplan Friesland Buitendijks' voorbereid. In maart 1992 werd het projectvoorstel bij de Europese Gemeenschap, afdeling DG XI Milieuzaken en Nucleaire Veiligheid, ingediend.

Voorafgaand aan de projectaanvraag bij de Europese Gemeenschap had de Provincie Friesland een haalbaarheidsonderzoek voor Friesland Buitendijks uitgevoerd. Dit haalbaarheidsonderzoek betrof de vraag of het maatschappelijk, bestuurlijk en financieel mogelijk zou zijn het gebied Friesland Buitendijks als natuurgebied en natuurontwikkelingsgebied te bestemmen. De Provincie Friesland heeft drie voorwaarden gesteld voor medewerking aan realisering van dit project:

- 1) medefinanciering door de Europese Gemeenschap op initiatief van It Fryske Gea
- 2) opname in het Structuurschema Groene Ruimte, zodat rijksmiddelen voor dit project beschikbaar komen en
- 3) een substantiële financiële bijdrage van It Fryske Gea.

Voor dit laatste heeft het Wereld Natuurfonds Nederland tesamen met It Fryske Gea in 1995 een fonds- en ledenwerfactie

gehouden. Deze acties hebben f 600.000 en 2400 nieuwe leden opgeleverd. Voor het Life-project 'Kwelderplan Friesland Buitendijks', een natuurherstelproject langs de Waddenzee werd een uitvoerige beschrijving opgesteld, gebaseerd op de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Het project beoogde de verwerking en inrichting van buitendijkse gronden in de provincie Friesland, bestaande uit kwelders en zomerpolders in het P.K.B.-gebied (Planologische KernBeslissing) van de Waddenzee. Hierbij werd verzocht om een bijdrage van 50% in de kosten van de aankoop en inrichting van zomerpolders en kwelders in het buitendijkse gebied tussen Zwarte Haan en Holwerd. De andere 50% werd gegarandeerd door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Provincie Friesland en It Fryske Gea. Gebaseerd op het prijspeil van 1992 werden de totale kosten op 7,8 miljoen ECU (ca f 18 miljoen) geraamd.

De bedoeling van het project is om 1000 ha zomerpolders en 800 ha kwelders aan te kopen, op termijn de zomerdijken te verwijderen en een groot aaneengesloten natuurgebied bestaande uit slikken, kwelders en zilte graslanden, ter grootte van 4000 ha te laten ontstaan. Met het 'ontpolderen' van zomerpolders wordt een belangrijke uitbreiding van het kwelderareaal in het Waddengebied bereikt. Deze keus is geheel conform de slotverklaring van de in 1991 gehouden zesde Ministeriële Waddenconferentie in Esbjerg, tussen Denemarken, Duitsland en Nederland. Op deze conferentie werd overeengekomen 'To aim to restore salt marshes by opening summer dikes, provided that it fits into the ecological target of the region' (Ministerial declaration, punt 6.3).

Na jarenlange discussie, bestuurlijke overwegingen en juridische procedures werd uiteindelijk in 1988 besloten om de bestaande zeedijk op Deltahoogte te bren-

gen. De voor de deltadijk gelegen zomerpolders, kwelders en slikken zouden dus niet worden ontgonnen of als intensief landbouwgebied worden ontwikkeld. Tussen het Rijk, de Provincie Friesland, de Gemeenten, het Landbouwschap en It Fryske Gea werd overeenstemming bereikt over de planologische status van Friesland Buitendijks als te beschermen en ontwikkelen natuurgebied van internationale allure.

Na een nadere toelichting van dit project bij de Europese Commissie in Brussel, werd de eerste fase van het project in 1993 door de Europese Gemeenschap gehonoreerd. Uiteindelijk werd in 1995 voor het Kwelderplan Friesland Buitendijks het gehele gevraagde bedrag van f 9 miljoen (4,135 miljoen ECU) toegekend.

De eerste aankopen vonden in 1993 plaats. In 1996 werd de B.V. Noorderleegs Buitenveld met een eigendom van 750 ha zomerpolders en kwelders door It Fryske Gea overgenomen. Midden 1998 heeft It Fryske Gea zo'n 1000 ha van de aan te kopen 1800 ha aangekocht, en worden voorbereidingen getroffen voor de eerste ontpoldering van een zomerpolder in het Noorderleeg. Het is de bedoeling in 1999 deze zomerpolder met een oppervlakte van ca 120 ha door middel van een 'proefverkweldering' aan het kwelderareaal toe te voegen. De kade die de zomerpolder van de Waddenzee scheidt wordt op enkele plaatsen doorbroken en afwateringsgeulen naar het Wad worden verruimd, om een goede toegang van het zee-water mogelijk te maken. Op de grens met particuliere gronden wordt een kade verhoogd, om de daar nog plaatsvindende agrarische activiteiten niet te schaden. Deze proefverkweldering zal intensief worden gemonitord.

Drs. U.G. Hosper
It Fryske Gea
Van Harinxmaweg 17
9246 TL Olterterp

It Fryske Gea